

Od Redakcji

Niniejsze wydanie *O powstawaniu gatunków* jest nowym, znacznie zmienionym opracowaniem, przygotowanym na kanwie przekładu Szymona Dicksteina i Józefa Nusbauma z 1884 roku (w wersji z drugiego wydania tego przekładu z 1959 roku). Dickstein i Nusbaum posłużyli się najbardziej wówczas aktualnym szóstym wydaniem tego dzieła z 1872 roku, ostatnim, jakie ukazało się za życia Darwina. Nie mogło być inaczej, ponieważ zamiarem ówczesnych tłumaczy było przedstawienie najnowszych postępów biologii ewolucyjnej. Publikowanie klasycznej pracy Darwina po 150 latach ma jednak zupełnie inny cel: pokazanie, czym było, co zawierało, jakimi środkami wyrazu dysponowało dzieło, które zbulwersowało opinię publiczną i skierowało biologię na nowe tory. Dlatego w niniejszym wydaniu dokonano istotnych zmian.

XXVII

Przed wszystkim została przywrócona wersja tekstu Darwina z drugiego wydania angielskiego (z 7 stycznia 1860 roku), które było nieco tylko skorygowanym dodrukiem wydania pierwszego (z 24 listopada 1859 roku). Usunięto z przekładu Dicksteina i Nusbauma liczne, niekiedy bardzo obszerne dopiski dodawane przez Darwina w późniejszych wydaniach. W ten sposób zniknął cały rozdział VII, noszący w szóstym wydaniu tytuł „Różne zarzuty stawiane teorii doboru naturalnego”; zabieg ten przywrócił pierwotną liczbę 14, zamiast 15 rozdziałów. Zostały także przetłumaczone z oryginału fragmenty opuszczone przez Autora w wydaniu ostatnim. Za życia Darwina bowiem ukazało się sześć wydań *O powstawaniu gatunków* (1859, 1860, 1861, 1866, 1869, 1872), które uczony za każdym razem poprawiał. Dość powszechna

jest opinia, że wiele tych poprawek i uzupełnień – czynionych w znacznej mierze pod wpływem ataków i polemik – nie wyszło temu dziełu na dobre. Dziś wydawcy anglojęzyczni również zwykle sięgają po wydanie pierwsze.

Po wtóre, cały tekst przekładu Dicksteina i Nusbauma został opracowany redakcyjnie w celu usunięcia licznych nieścisłości i uwspółcześnienia języka. Tłumaczenie Dicksteina i Nusbauma wielce się przysłużyło upowszechnieniu teorii ewolucji w Polsce, ale trudno je uznać za doskonałe. Przypisać trzeba, że temu przekładowi polskie słownictwo naukowe zawdzięcza terminy, których innymi już zastąpić niepodobna, takie jak „dobór naturalny” czy „walka o byt”. Szacunek dla tych zasług powstrzymał przed półwiekiem redakcję polskiego wydania jubileuszowego dzieł Dawina przed radykalniejszymi ingerencjami (pozostałe 6 tomów dzieł to były nowe, starannie zredagowane przekłady). Zmiany wprowadzone w wydaniu z 1959 roku (jak pisali redaktorzy: „[...] starając się przeto o pozostawienie mało zmodyfikowanego tekstu pierwotnego zmieniono go przede wszystkim w tych – niestety dość licznych – przypadkach, gdzie albo tłumaczenie zawierało błędy rzeczowe, albo formułowało zdania w sposób nie dość ścisły”) okazały się jednak niewystarczające. Obecne wydanie dziedziczy po wydaniu jubileuszowym wprowadzone wtedy niewielkie zmiany i korekty, ale zarazem przekład ten poddano istotnej redakcji merytorycznej i językowej, poprawiając nieścisłości tłumaczenia i ogólnie wygładzając polski tekst pod względem stylistycznym, starając się tak rozwikłać niektóre frazy pierwszych tłumaczy, aby stały się bardziej zrozumiałe dla współczesnego czytelnika.

Zrezygnowano zarazem z przypisów redakcji wydania z roku 1959, nie tylko dlatego, że po pół wieku i one straciły aktualność, lecz również z tego powodu, iż w niniejszym wydaniu przesunięto punkt ciężkości komentarza. Zamiast elementarnych, dydaktycznych wyjaśnień natury biologicznej, dla przybliżenia atmosfery epoki i kontekstu dzieła przedstawiono sylwetki większości cytowanych przez Darwina autorów oraz zidentyfikowano wymieniane gatunki zwierząt i roślin, korygując i uwspółcześniając ich nazwy zgodnie ze współczesną taksonomią. Przede wszystkim zaś starano się zwrócić uwagę na to, jak oryginalne dzieło Darwina przedstawia się na tle dzisiejszej wiedzy o ewolucji.

W wydaniu jubileuszowym (Karol Darwin, *Dzieła wybrane*, t. II, *O powstawaniu gatunków drogą doboru naturalnego*, wyd. II, z angielskiego przełożyli Szymon Dickstein i Józef Nusbaum, red. J. Prüffer i H. Szarski, PWRiL, Warszawa 1959) redaktorzy przytaczają zwięzłą listę zmian i uzupełnień w kolejnych wydaniach anglojęzycznych. Skrupulatne porównanie różnic między wszystkimi wydaniem zawiera dzieło: Charles Darwin, *The Origin of Species. A Variorum Text*, pod red. M. Peckhama, University of Pennsylvania Press, Filadelfia 2006. Ogromną ilość informacji o wszystkich dziełach Darwina, wraz z cyfrowymi kopiami większości publikacji i wszystkich sześciu wydań *The Origin of Species*, można znaleźć pod adresem internetowym <http://darwin-online.org.uk/>.